

Kartläggning och beräkning av kostnader för receptaffären för åren 2022 och 2023

Utgångspunkter

Styrelsen för Sveriges Apoteksförening har tidigare fattat beslut om att göra en förnyad beräkning av kostnader och resultat för den s.k. receptaffären. Medlemsföretagen har under 2024 gjort en kartläggning och beräkning av hänförliga kostnader, intäkter och resultat för att hantera förskrivna varor enligt en enhetlig beräkningsmall för åren 2022 och 2023. Respektive företags revisorer har sedan gjort en granskning enligt ett antal fastställda granskningssteg kopplade till mallen. Slutligen har revisionsfirman E&Y gått igenom granskningsrapporterna och skrivit ett samlat utlåtande för båda åren enligt revisionsstandard ISRS 4400. Därutöver har E&Y granskat att föreningens totalsummering överensstämmer med de kostnadsunderlag som bifogats granskningsrapporterna.

Enligt rapporterna från E&Y har samtliga ingående företag genomfört granskningsåtgärderna i sin helhet, varför det inte har föranlett några noteringar. Däremot framgår av rapporterna att fyra av de sju företagens revisorer rapporterat vissa avvikelser. Föreningen bedömer att dessa avvikelser är få och av mindre art och att de därmed har en marginell påverkan på kostnads- och intäktsberäkningarna för berörda företag. För de aggregerade uppgifterna i totalsammanställningen är påverkan av naturliga skäl än mindre och försumbar. Granskningen av att kostnadsredovisningarna, som företagens revisorer bifogat sin ISRS 4400, överensstämmer med Apoteksföreningens totalsammanställning har inte föranlett några noteringar från E&Y.

Denna ambitiösa metodik syftar till att stärka vederhäftigheten i de gjorda beräkningarna och de resultat som kartläggningen visar. Därigenom ges en unik och bättre faktagrund för dialogen med i första hand TLV och regeringen, som fastställer den reglerade handelsmarginalen och påverkar apotekens ekonomiska förutsättningar.

Metod och definitioner

Med *resultatet i receptaffären* avses intäkter minus kostnader för den totala hanteringen av förskrivna varor inom läkemedelsförmånerna. *Intäkterna* i detta sammanhang utgörs av den reglerade handelsmarginalen som är en ersättning från staten. I redovisningen av intäkterna ingår vidare merintjäning från apotekens parallellimport (PI) och andra ev. rabatter hänförliga till Rx-sortimentet. Apotekens förhandlingsrätt och möjligheter att köpa in och sälja PI är en central del i prismodellen för förskrivna läkemedel. Av detta skäl bör därför denna merintjäning ingå, även om den är svårbedömd och volatil över tid till följd av bland annat växelkursförändringar, patentutgångar och osäkerhet till följd av direktimportörens prisförändringar.

Kostnaderna för den totala hanteringen av receptförskrivna varor utgörs dels av hänförliga delar av centrala OH-funktioner (huvudkontor och annan centraliserad verksamhet), dels av hänförliga lokala kostnader för öppenvårdsapotek. Den stora utmaningen i denna typ av undersökning är att på ett så korrekt sätt som möjligt göra en segmentsuppdelning av apotekens totala kostnader. Ansatsen i undersökningen är att utgå från respektive aktörs totala kostnader enligt årsredovisning eller fastställt bokslut, och därefter i olika steg skala bort sådana kostnader som 1. inte hör till öppenvårdsapoteksverksamheten och 2. inte avser receptaffären, dvs. i stället hör till hanteringen av egenvårdsläkemedel, handelsvaror och förskrivna läkemedel utanför förmånen. Det är alltså fråga om en top down-ansats för att inga av apotekens totala kostnader ska kvarstå som ofördelade.

Promemoria

2024-11-05

Björn Falkenhall
Chefsekonom

Vissa kostnadsslag som exempelvis receptexpeditionssystem belastar i sin helhet receptaffären medan andra kostnader fördelas med hjälp av fördelningsnycklar som lokalyta, personalkostnader och vägd volym. De totala kostnaderna för förskrivet korrigeras sedan med andelen receptorderrader som avser förskrivet inom förmånen. Slutligen sker påslag för kapitalkostnader, som huvudsakligen är avskrivningar men även kostnader för lagerhållning av Rx-läkemedel enligt fastställd kalkylränta.

Kostnadsunderlag har tagits fram genom den ovannämnda mallen för åren 2022 och 2023 för de fem apotekskedjorna Apoteket AB, Apotek Hjärtat, Kronans apotek, Apoteksgruppen och Doz Apotek samt de renodlade e-handelsaktörerna Apotea och Apohem. Ingen hänsyn tas till försäljningssätt, utan kostnaderna avser såväl försäljning genom e-handelskanalen, som försäljning via fysiska öppenvårdsapotek. De sju aktörerna bedöms ha en sammantagen marknadsandel på cirka 96 procent av segmentet förskrivna läkemedel för de undersökta åren.

När segmentsuppdelningen är gjord (dvs. samtliga kostnader är hänförliga till antingen receptaffären eller till övriga verksamheter) kan kostnaderna för receptaffären jämföras med intäkterna från den reglerade handelsmarginalen och merintjäningen från parallellimport. Därigenom erhålls ett mått, i kronor eller som andel i procent, på hur stor del av receptaffärens kostnader som täcks av den reglerade handelsmarginalen inklusive PI-intjäningen. Det kan slutligen tilläggas att kommande redovisning avser totalsummor och det finns en viss spridning i resultaten för de enskilda bolagen, som dock är affärshemligheter varför redovisningen enbart sker på denna aggregerade nivå.

Resultat

I nedanstående tabell 1 återges resultaten från sammanställningen av de sju bolagens hänförliga kostnader, samlade intäkter och resultat för hanteringen av förskrivna varor inom förmånen. Av tabellen framgår att nettoresultatet före kapitalkostnader (EBITDA) uppgår till cirka 300 Mkr för 2022 respektive drygt 50 Mkr 2023. Inkluderas även kapitalkostnader visar det samlade nettoresultatet (EBIT) ett underskott på cirka 670 Mkr för 2022 respektive 1 010 miljoner kr för 2023. Kapitalkostnaderna är huvudsakligen avskrivningar/nedskrivningar enligt bokslut som korrigerats till att avse förskrivet inom förmånen. Även kostnader för att lagervaror ingår i denna post. Finansiella intäkter och kostnader omfattas däremot inte alls eftersom dessa kan påverkas av olikheter i valda finansieringslösningar och vi vill studera verksamheten som sådan. Sistnämnda intäkter och kostnader uppgår emellertid till försumbara belopp för de företag som ingår i underlaget.

Det är även värt att uppmärksamma de kraftigt ökade kostnaderna under 2023. De totala kostnaderna ökade med hela 500 Mkr eller 9 procent under 2023, vilket är mycket högt för ett enskilt år. Apoteken hade ingen möjlighet att kompensera detta genom effektiviseringar som främst sker genom volymtillväxt. Intäkterna ökade samtidigt med 4,4 procent under 2023, vilket förklarar det kraftigt försämrade rörelseresultatet jämfört med 2022.

Promemoria

2024-11-05

Björn Falkenhall
Chefsekonom**Tabell 1 Intäkter, kostnader och resultat för förskrivet inom förmånen inklusive merförtjänst från parallellimport**

Totala kostnader och intäkter (Mkr)	2022	2023
Total kostnad för förskrivet inom förmån	5 674	6 184
Handelsmarginal på förskrivet inom förmån	5 973	6 238
Nettoresultat inkl. intjäning från PI ¹ (EBITDA)	298	54
Kapitalkostnader hänförligt till förskrivet inom förmånen (avskrivningar, reinvesteringar och kostnader för lager)	967	1 064
Varav kostnader för lagerhållning av Rx	128	139
Nettoresultat efter kapitalkostnader (EBIT)	-669	-1 011

Anm.¹ Handelsmarginal på förskrivet inom förmån inkl. PI-merförtjänst och andra eventuella rabatter.

Ett annat sätt att uttrycka det ovanstående är att ange kostnadstäckningen i procent. Enligt tabell 2 var kostnadstäckningen (EBITDA) inklusive merförtjänst från parallellimport 103 procent år 2022 respektive 99 procent 2023. Kapitalkostnaderna bör emellertid självklart inkluderas i en uppskattning av de totala kostnaderna för receptaffären, även om TLV brukar lägga tillbaka (bortse från) goodwill-avskrivningar. Dessa avskrivningar utgör dock en mindre del av kapitalkostnaderna. Inkluderas kapitalkostnader (EBIT) sjunker kostnadstäckningen till 90 procent 2022 respektive 86 procent 2023.

Under våren 2024 har justeringen av handelsmarginalen implementerats och enligt TLV uppskattas justeringen totalt innebära cirka 650 miljoner kr per år baserat på data för år 2023, vilket i huvudsak är i linje med tidigare beräkningar på 2022 års data. Justeringen av handelsmarginalen var föranledd av högre kostnader för apoteken till följd av den ökade inflationstakten, som innebar ökade lokal-, personal- och IT-kostnader. Enligt kostnadskartläggningen ökade samtliga dessa kostnadsslag med över 7 procent under 2023. Därutöver beaktade TLV minskad PI-intjäning till följd av kronförsvagningen och höjd receptorderradsavgift till EHM. Eftersom apoteken inte kan kompensera sig genom att höja priserna inom det huvudsakliga segmentet förskrivna läkemedel bedömde TLV ett det fanns behov av en marginalförstärkning i denna storleksordning. Underlag för myndighetens bedömning hade tidigare lämnats av föreningen som pekade på dessa befarade kostnadsökningar/intäktsminskningar. Utifrån kostnadskartläggningen visar det sig att PI-intjäningen inte minskat så mycket som befarades, trots att volym- och särskilt värdeandel av förskrivet har gått ned kraftigt.

Som nämnts ovan har höjningen av handelsmarginalen infallit först under 2024, men om denna intäktsförstärkning skulle adderas till de samlade intäkterna för 2023 enligt den genomförda kostnadskartläggningen ökar kostnadstäckningen (EBIT) från 86 till 95 procent. Under 2018/19 genomfördes den förra kostnadskartläggningen avseende åren 2016 och 2017. Metodiken var i allt väsentligt densamma i den kartläggningen och enbart mindre marginella förbättringar har gjorts av beräkningsmallen inför föreliggande kostnadskartläggning. Det innebär att resultaten är jämförbara över tid. Kostnadstäckningen inklusive PI-intjäning (EBIT) var 89 procent 2016 och 88 procent 2017 medan kostnadstäckningen (EBITDA) understeg 100 procent båda åren när av- och nedskrivningar exkluderas, se figur 1.

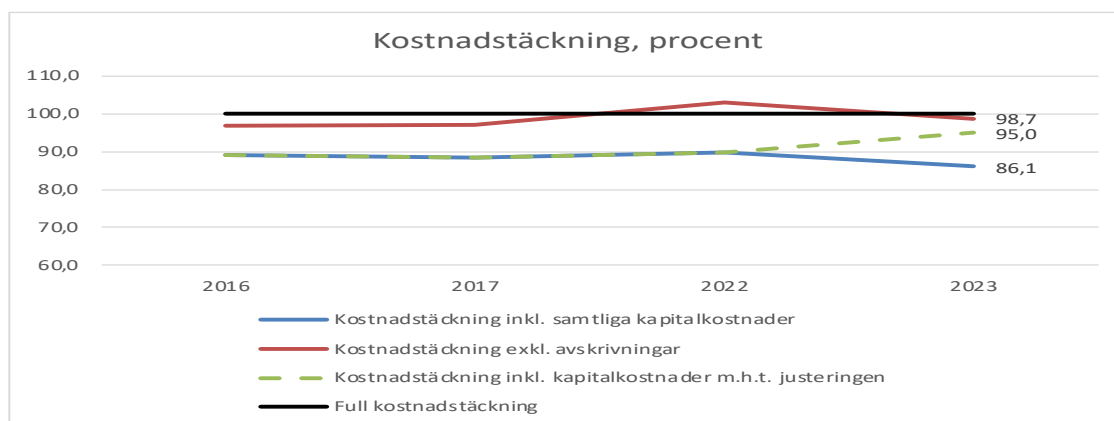
Promemoria

2024-11-05

Björn Falkenhall
Chefsekonom**Tabell 2 Handelsmarginalens kostnadstäckning på förskrivet inom förmånen inklusive merintjäning från parallellimport (PI) i relation till hänförliga kostnader, procent.**

Mått på kostnadstäckning	2022	2023
Kostnadstäckning exkl. kapitalkostnader (EBITDA) (inkl. kostnader för lagerhållning)	102,9	98,7
Kostnadstäckning inkl. avskrivningar/nedskrivningar och reinvesteringar (EBIT)	89,9	86,1
Beräknat utfall av höjd handelsmarginal (HM) beräknat på 2022 resp. 2023 års data (TLV)	658	648
Fiktivt nettoresultat med hänsyn till justeringen av HM	n/a	-363
Kostnadstäckning inkl. kapitalkostnader och justeringen av HM	n/a	95,0

Som framgår av den blå linjen i diagrammet var kostnadstäckningen (EBIT) under 2023 lägre än vid samtliga tidigare mättillfällen. Marginaljusteringen var således nödvändig för att förstärka apotekens intäkter, förbättra det övergripande resultatet och i förlängningen bibehålla den goda tillgängligheten till apoteksservice. Den gröna streckade linjen visar kostnadstäckningen med hänsyn tagen till om marginaljusteringen inträffat under 2023 applicerat på volymer och produktmix för detta år. Inräknat denna var kostnadstäckningen 95 procent och högre än den varit någon gång under mätperioden. Den svarta linjen i diagrammet illustrerar målbilden full kostnadstäckning för hanteringen av förskrivna varor inom förmån.

Figur 1 Handelsmarginalens kostnadstäckning på förskrivet inom förmånen inklusive merintjäning från parallellimport (PI) i relation till hänförliga kostnader, procent.

Avslutande kommentarer

TLV har historiskt och återkommande i rapporterna rörande apoteksmarknadens utveckling framfört att myndigheten tar hänsyn till den övergripande tillväxten och lönsamheten på marknaden och inte ser receptaffären som isolerad. Tidvis har även framförts argumentet att den "Gröna skylten" innebär fördelar för apoteken genom att kompetensmonopolet att sälja och expediera läkemedel ger apoteken konkurrensfördelar och möjligheter till merförsäljning av OTC och andra varor.

Promemoria

2024-11-05

Björn Falkenhall
Chefsekonom

Den låga övergripande lönsamheten med en rörelsemarginal understigande två procent (EBIT) under de senaste åren gör dock att denna situation inte är hållbar på sikt, vilket kan riskera leda till utslagning av apotek och aktörer och i förlängningen en mindre väl fungerande apoteksmarknad. Detta kan i sin tur få återverkningar på den mycket goda tillgängligheten och apotekens kärnverksamhet.

Hur kostnader och intäkter utvecklas för receptaffären under 2024 och framåt är av naturliga skäl delvis okänt. De kostnadsökningar som inträffat under de undersökta åren bortfaller inte och det kan förutses att kostnaderna fortsätter att öka och särskilt personalkostnaderna. Vidare har den höjda avgiften till EHM börjat tillämpas fr.o.m. mars 2024, vilket innebär närmare 50 miljoner kr i ökade kostnader på årsbasis. Övriga kostnader lär dock öka i något måttligare takt då inflationstakten sjunkit tillbaka till mer normala nivåer. Hittills under 2024 har Rx-läkemedel haft en bra utveckling både vad gäller volym och värde. Värdetillväxten uppskattas till cirka 10 procent för helåret, men nästföljande år förutses enligt Socialstyrelsen tillväxten sjunka tillbaka ned mot fem-sex procent årligen.

Det är därför av vikt att TLV fortsätter att följa utvecklingen noggrant och har en beredskap för ytterligare förstärkningar av handelsmarginalen givet den mycket svaga övergripande lönsamheten. Ett bibehållande och utveckling av apotekens samhällsuppdrag och det farmaceutiska innehållet kräver en lönsam hantering av receptbelagda läkemedel. Då kan apoteken fortsätta att utveckla huvuduppgiften att tillhandahålla läkemedel, ge rådgivning och genomföra det generiska utbytet samt bidra till en förbättrad läkemedelsanvändning. I annat fall blir konsekvensen en fortsatt jakt på effektiviseringar av verksamheten parad med fokus på ökad försäljning av andra produkter med högre bruttovinstmarginal.